

M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

8

Eğitim, hazır bilinen bilgiye karşı çıkabilmek, sorgulama ile anlaşılabilir olmaktır*

M. Arif AKŞİT**

* *Sorgulama, eğitimin alternatif ve aykırılığı sağlanması ile oluşabilmektedir.*

** *Uzman Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli, Eskişehir oto*

Bir bilgi kalıp şeklindedir, bunu bilmek, bilgisayardan aynen aktarmak gibidir. Ancak, farklı görüş sunabilmek ile gerçek eğitim algılanmış olabilecektir.

Bir şeye inanma ve emin olmak, o kalıba göre olması olamaz. Her bir hasta farklı, özellikli ve özel olduğuna göre yaklaşım yapılamaz, mutlaka bireye göre bir buluş, inovasyon ve yapılanma gereklidir.

Hekimlikte temel sınav, bir hasta verip ona göre sorgulamak olmakta, bu sorgunun tüm Tıp Bilimini kapsayacağı da unutulmamalıdır. Kulak, Burun ve Boğaz sınavında giren kişi, hastanın gözündeki bulguyu da dışlayamaz.

Eğitimde genel olarak bilgi sunulur, bu teorik bilgi üzerinde beceri kazanılması istenir. Ancak, sınavda gerçek insan verilerek tanımlaması, tanı koyması ve tedavisi de istenir.

Hekimlik mesleğinde ilk planda olan ise, hasta ile olan iletişimi ve ilişkisidir. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları sınavında bu çok önemlidir. Çocuklar ile iletişim boyutu, özellikle servis elemanları, hemşireler ve asistanlardan alınan veriler ile, bir bireyin öğrencilikte iken, o dalı seçmesi için bir yaklaşım yapılmaktadır. Yazar olarak, temelde baba mesleği Dahiliye Uzmanlığı isterken, bebek beslenmesi ve etkin yaklaşım yapılması ile doğrudan Pediatriyen olman konusunda Başasistanlardan bir tercihte, öneri, kendi duygularına ve sevmeye boyutuna bakışım istenmiş ve tercih buna göre yapılmıştır.

Bir meslekte sevgi boyutu yaklaşımda önemli, bunun davranışta ve tutumda da gözlenmesi önemlidir.

Özet

Eğitim, hazır bilinen bilgiye karşı çıkabilmek, sorgulama ile anlaşılabilir olmaktır

Amaç: Bir ölçüm yapıldığında bile bunun uygunluğunun irdelenmesi ötesinde tam tersi ve karşıtının da dikkate alınması yerinde olacaktır. Eğitim bu yerindelik boyutunu yapabilme kapasitesi ve kabiliyeti

olduğu kadar zıtlıklarında değerlendirilmesinin olduğu söylenebilir. Beyin fırtınası önemli katkı sağlayıcı olabilmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Kuran^{1, 2} incelenirken, 5/54-60 ayetleri bir vurgu olarak öğüt olarak alınmıştır. Kınamadan korkulmaz, doğruluk üzere olunur, insanlıkta bulunulur, hakikat bilgisini takip eder, aklını kullanmayan bilim dışı olandan uzaklaşır, ancak insanlık ve insanlıkta olmak prensibinde olurlar. Bu temeller üzerine, Yazar görüşlerini sunmuştur.

Genel Yaklaşım: Bir yetiştiriliş boyutu olarak, çocuklukta bile, itirazımın sorulması ile, bunu yaşam boyutu şekline getirmek, birçok temel bilgiyi sorgulayarak tartışır hale gelmiş durumda olmak, rahat ve tersi sıkıntı veren bir durum denilebilir. Alternatif aramadan gerçek ve doğruyu bulabilmek çok zor olsa gerek. Etik bir ilkeler olsa bile, doğru nedir sorgusu ile, ne yapmalıyım irdelenmesi olduğu, her olgu ve her durumda özel, özgün olmayı gerekli kılar.

Sonuç: Her boyut sorulunca, standart cevabım, bir inceleyeyim olmakta, konu ile ilgili uzmanlık kitaplarına ve internete başvurarak görüş oluşturup, bunu uzmanlar ile tartışmaktayım.

Yorum: Bir konuyu anlatmak, kitaptan okumak bireye katkı sağlamamakta, tartışma ve uzmanların yorumları ise çok şey kazandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilimde itiraz, sorgulama, ilimde alternatif arayışları

Outline

Education can be conspicuous by to be compared of the known information and by evaluate it

AIM: When even making a measurement, the estimated and the expected one must be evaluated and be suitable, so, an opposite decision be made, for the exact established the appropriate one. As the education is also being a suitable to the application, thus with compared to opposite ones, and evaluations must be in discussed even by brain storming.

Grounding Aspects: When Quran^{1, 2} is evaluated, 5/54-60 verses are in consideration at this Article. The concept as an advisor: not scared of assessment performed, being on righteous, on humanity perspectives, following the realty evidences, used mind and at science, disregard unscientific ones, only at humanity, benefit and ethical principled. Author point of view on such values are indicated.

Introduction: As the Author of this Article, even at childhood period, asking my opposition nearly at each point, under the scientific aspect, alternative evaluations is discussed from him. For searching the reality, alternative estimations are regularly be performed, thus ethical point of view, as "what is the right, what ought to do as righteous" thus, as discussion, for specific and unique at every situation and person.

Notions: In each case, when asked, standard answer is as *I must examine, search*, thus form professional literature or internet, for decision make and discussed by expert opinions.

Conclusion: Reading from a book at a subject, not so contribute to a person, thus discussion and the expert thoughts gives and subsidizes a lot to us.

Key Words: Opposition at Science, interrogation, alternative at the evaluation

Giriş

Tıp Eğitimi sırasında özellikle staj döneminde, hocalarımız grup olarak, 5-6 kişi olarak bizlere bir konuyu anlatır, sonra da itiraz ve eklemek istediğiniz var mıdır diye sorarlardı. Örneğin Tüberküloz anlatan hocamıza, Nelson Kitabında 1,5 sayfa kadar hüморal immüniteden söz edildiği, ancak biz hep hücrenel bağışıklıktan söz ettiğimizi belirttik. Nitekim Covid-19 hastalığında da tam tersi hüморal yanıtta söz ediliyor, gerçekte ise hücrenel bağışıklık öne alınmalıdır. Elbette tespit edilmesi zordur, blastik transformasyon yapılması gerekir, ancak

burada hücre cevabı için öne serumda yanıt beklenir. Kısaca bu boyutu o dönemde bizlerin itirazı ile algılamıştık. Halen bu boyut dikkate alınmamaktadır. Serumda tüm ekin cevap alınış olsa bile hücre düzeyi etkin olmayabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Oluşan mesaj ile hücresel cevap etkinleşebilmektedir.

Yine bir örnek verilirse; bir konferansta menenjitte Beyin Omurilik Sıvısı (BOS) konusu hocam tarafından anlatıldı ve sonra bana dönerek *itirazın var mı* diye sordu. Her katılanlar bana baktı, ben ayağa kalkarak, Yenidoğan dönemi dedim, haklısın, bu söylediklerimin hepsini Yenidoğan, özellikle prematürelere açısından silin dedi. Her olgu farklıdır, kitabı bilgi, kalıba değil, hastaya bakın ve bilimi ona göre yorumlayın demiştir.

Özet olarak, bilineni aynen tekrarlayan değil, karşı çıkan, alternatif ve itirazları ile yorumlayan, ancak tümünü bilim ve yaratılış üzere yapan kişi eğitilidir.

Görüşler

Kuran temelinde^{1, 2}

Kuran 5/54: *Hiçbir kınayanın kınamasından korkmayın, Yaratılış üzere mücadele etmek gerektiği vurgusu vardır. Bilimde karşı fikirler, beyin fırtınası, daha net tanımlama ile yol gözükebilir.*

Kuran 5/55: *Yaratılış üzere olanlar, çalışarak değer üretir, insanlık üzere olur, birbirine destek ve yardım ederler, dik durur, etik ilkelerde olurlar.*

Kuran 5/56: *Bilim üzere olmak gereklidir, fen doğruluk yoludur.*

Kuran 5/57: *Hakikati inkâr edenleri veliler edinmeyiniz. Öğretmen, derste bilgileri kabul edilen kişi olması, fende olmasıdır.*

Kuran 5/58: *Aklı kullanmayan kişi olmayın.*

Kuran 5/59: *Hakikat bilgisi verilmiş olan bilim insanları, daha önce belirtilenlere inandığınız için hoşlanmayabilir, ekseriyet bu şekilde yoldan çıkabilir. Bilim dışı olanlar, gerekçeleri hiçbir zaman doğru olamaz.*

Kuran 5/60: *Hiçbir eylem, lanetlenen, zarar ve zulümde olan olmamalı, etik boyutta olmalıdır. Burada açık, toplumun, daha öncekilerin söyledikleri ve kamu kararı değil, ortak akıl değil, bireyin hakkı olmalıdır. Öğretmen bireye göre karar vermelidir.*

Sanıldığı gibi kalıba uymak, Kuran temelinde yoktur. Aklı kullanmak, bilim üzere, gerçekte olmak, insanlıkta olmak temel olmalıdır.

Değerlendirme

Bir değerlendirme yapabilmek için öncelikle karşıt görüş dinlenmeli, irdelenmelidir. Bu bir beyin fırtınası şeklinde de olabilir, tam tersi boyut da göz önüne alınabilir.

En kötüsü, bilgiyi aynen kabul etmek, bir maymun gibi tekrar ve anlamadan, yorumlamadan almak, kullanmaktır. Bu bizi uşak veya daha ağır ifade ile kul, köle yapar. Bilimde dengeyi yapamayan bir birey olarak kaybetmedir, bir şaşkınlıktır.

Bize bir konu iletilmiş ise, onu aynen kabul ediyorsan, senin katkın nerededir? Her birey ayrı, özel ve özgün ise, niye aynen kabul ediyorsun, bir katkın olmalıdır. Eğer katkı vermiyorsan, adını koyma, olayı irdeleme.

Bir konuda benzer bir tartışma oldu, yazı ve tura gelirse ne dersin dediler. Ben tam dik gelme olasılığı da olabilir dedim, ayrıca niye karar için yazı-tura atıyoruz dedim bir örnek verdim. Televizyon ilk çıktığı zaman, komşu ile almak istedik, 3-6 ay para biriktirip, birimiz alacak, sonra diğeri alacaktık, peşin satılıyordu. Para birikti, kim ilk alacak tartışması yaşandı. Bizler siz, onlar da hayır diyorlardı, yazı-tura teklifi geldi, çocuklara nasıl açıklarız, hakkı bu şekilde açıklayamayız dedik. Sonra arkadaşın çocukları bize ne zaman gelecek deyince,

bizimkiler 3 ay bekleyebilir diyerek almaya gittik. Müdür iki adedi verdi, bizleri tanıyordu, tezgâhta durması yerine size veririm dedi. İki televizyonu aldık, bize gelen çocuklar tarafından komşuya gönderilmiş, onlar da bize göndermişler. Sonuçta her evde de komşu, arkadaşın TV oldu. Özetin özeti, hak ediş olmadan, karşılıklı ilişki boyutu içinde olmak temel olmalıdır.

Eğitim barış ve dostluğu doğurmalıdır

TV alırken, o dönemlerde bir TV parasına iki adet alınması sorun yaratabilirdi. Bu açıdan her ikimiz itiraz ettik. Biz almaktan vaz geçtik dedik. Müdür üstün eğitilmiş idi, TV alan kişi olmadığı, pahalı olması ötesinde peşin verildiği için, aylarca beklediğini vurguladı. 6 aya kadar fiyat artışı, faiz olmadığını gerekçeler ile belirtti. Ayrıca peşin satmış gibi göstereceği ve banka ile bunu taksitlendireceğini belirtti. Kısaca işletim, muhasebe üst eğitimini uyguladı. Yararlı olarak, hiçbirimiz başkasının hakkına zarar vermeden, banka taksit yapmış gibi aldık.

Yaratılış ve barıştan dönen en azından boynu bükük olur

Temelde bizler kabul etsek bile, çocuklara nasıl izah edeceğimizi düşündük. Biz aramızda anlaşamadık, yazı-tura atarak anlaştık bir kabul edilecek boyut olmadı, olamazdı.

Bu konuda anlayışı olmayan için ise yaptığımız abartılı ve hatalı görülebilir. Etik ve insanlık denilince tümünden uygun olmalı demistik.

Kazanç diyerek, etik ilkeleri ihlal etmenin ötesinde, gerekçe ve dayanaklar geçerli olmalı idi. Nitekim her TV geldiğinde çocuklar o bizim değil diyerek komşulara gönderdiler. Kimse kınayandan korkmadı, kullandığımız çocuklar rahat etmesi için, birbirimizdeki oldu. Burada da çocuklara paylaşma duygusu yapılması amaçlandı. Biz onların TV'sini, onlar da bizim TV'mizi kullanmış oldular.

Yaratılış üzere olmak, sevgi ve insanlığı bütünleştirme ile birlikte olmalı, bu açıdan sonuç her ailede bir sahiplik ötesinde, satış yapan Müdür açısından da bir örnek olmuştur. Bu birey ile dostluk sürmüş ve halen devam etmektedir.

Kabul etmek yerine reddetmek ilk davranış boyutu olmalı

Çocuklara bir şey alırken, onların rızası olmadan almak olası değildir. Hemen itiraz ederler, gerçekten ihtiyaçları olup olmadığı, neden onlara sorulmadığı vurgularlar.

Bir defter alınacak, nasıl olsa gereklidir diyemez olduk. Nitekim, çizgisiz, çizgili gibi birçok özellik olduğu için, biz gereken ücreti veririz onlar kendilerine alırlar ve fazla almalarını sağlayamadık.

Ancak, bir çikolata alacak olurlarsa iki adet alırlar, biri kendilerine diğeri de arkadaşlarıdır, kendileri için alamazlar. Fırında da ekmek iki ekmek parası verir, birini askıda olmasını isterler.

Çocuklarına ne diyeceksin

Bir arkadaşın kocası başka bir kadına gönlünü kaptırmış ve eşine bunu kabul etmesini, boşanmak istemediğini, çocukları ile birlikte olmak istediğini söylemiş. Bana abi diyerek geldi ve fikrimi sordu. Ben de çocuklarına ne diyeceksin dedim. İki kız çocuğu vardı, bunu sen kabul ettin, meyillisin ama çocuklarında da böyle bir durum olursa, kabul edin mesajı verebilir misin dedim. Hemen boşandı. Anlaşarak yaptığı için çocuklarda sorun oluşmadı.

Yorum yapmak, yapabilmek

Bir arkadaşım resim sergisi açmış, benim mutlaka görmemi istedi. Ben hiçbir zaman, güzel veya çirkin demek, ama fikirlerimi söylerim, zaten onun için gelmemi istemiş.

Önce, sanat başkasının sanatını kopya etmek değildir, bir duygu ve bir anlam verebilmek dedim. Kendisi de her resimde bir duygu ifadesini söyledi, ben de bunu vurgulanıp, vurgulanmadığını belirttim. Elbette ham olanlar vardı, ki dikkat edin yok olan vardı demiyorum. Üzerinde çalışım daha belirgin yapacağımı ifade etti. Ayrıca renk uyumu, her rengi kullanıp kullanmadığı, canlı

ve soluk renklerin uyumunu belirttim. Bazı resimlerde arkadaşı ressam fikir vermiş ve ek boya kullandığını anlattı.

Kısaca tam bitti derken, üniversite talebeleri geldi, onlarla yeniden dolaştık, her birinden de görüşler aldım, fark ettim ki, hemen hepsinin bir görüşü var, bunlara katkı yapma olanağı buldum.

Talebe, öğrencinin masa ve sandalyesi

Bir okul açılacaktı, benden sıra almak için izin istediler

Ben birey ve kişilik oluşması için, tekli olmasının önemini söyledim. Kolçaklı olarak önerdiler. Bunlar ortaokul sınıflarında tam olamayacağı için, yeni kendimiz yapalım dedim.

Marangozhaneye gittik, sıra boyları, 60-80 cm iken 80 cm seçtik, ama itirazlar ile olmalı, buna göre alternatif olabilir dedik. Her sıra boyutu en az 70 cm olsun istedik, üstünde iki kitap veya defter konulabilmeli idi. Bu arada da diğer örneklerle baktık, ama farklı olsun diye değil, işlevsel olmasına özen gösterdik.

Okul yapılması

Tepe inşaat için PEV okulu yapacak idi, yazar olarak itirazlarımı bildikleri için, iki mimar görevlendirilerek, bir proje üzerinde iki ay kadar çalıştık. Başlıca itirazlarım, 1) Sınıflar kare olmalı, arkada, yaylacılar olmamalı, her duvar bir sahne gibi oluşturulabilmeli idi, 2) dikdörtgen sınıfların mimari sağlamlık zordur, kare ise daha kolaydır ve inşaat maliyetini düşürür, 3) Üçgen, yuvarlak boyutlar kare sınıflarda arada oluşabilir, ama dikdörtgen yapılarda oturamaz, 4) Pencereler karede kolay iken, diğerlerinde çift olmalıdır, bu izolasyon sorunu yaratacaktır gibi. Afrika'da tüm binalar yuvarlak iken, Avrupa ise köşeli olduğu, bu açıdan yuvarlak ortamların, orkestra, sinema yapısında, olduğu gibi dersanelerinde buna imkân tanınmasını ifade etmişim.

Sonuçta 9200 metre kare 3,7milyon dolara mal oldu, benzer 9100metre kare kapalı alanı olan okul, başka proje ise 12milyon dolara mal olduğunu öğrendik.

Ayrıca, perde, öğretmen yeri, tahta konulması da sabit değil, mobil olanak sağlandı. Sıralar zaten tek kişilik olduğu için de uyum sağlanmıştı. Bu model 3 ayrı okul olarak gerçekleştirilmiştir.

İtiraz etmek değil, gerekçe ve dayanakları olmalı, bunların da bilime, uygulamaya yatkın ve uyumlu olması gereklidir.

Etik doğru nedir ve Ne yapmalıyım sorguların cevabındadır

Etik Felsefenin bir alt dalıdır. Bu açıdan 4 ana bölümde irdelenebilir, ancak bunları iki sorguda özetleyebiliriz.

İlkinde doğru nedir sorgusunu cevabı, uzmanlar tarafından oluşturulan ilkelerdir. Bu ilkelerin hangisi uymaktadır ki, hekimlikte her olgu ve durum özelliği nedeni ile ayrıcalıklıdır, bu açıdan buluş ve yeni değişim, gelişim gerekebilir.

İkincisinde ne yapmalıyı cevabıdır, bununda tek olmadığı, izlem ile uyarılmanın zorunlu olduğu ortadadır.

Bu açıdan etik yaklaşımlarda belirgin bir kalıptan söz etmek olası değildir, ilkelerde bireye göre yorumlanmalıdır.

Biliyorum yerine bilmiyorum demek daha çok katkı sağlar

Standart cevap olarak biliyorum dersiniz, eğitim o anda kesilir, bilmiyorum dersiniz, o zaman öğrenme başlar. Ancak bildiğiniz bir konu ise, karşıdaki anlatmaya kalkarsa, o zamanda bir irdeme başlar. Bir papatya, *Bellis perennis*, İngiliz türü, *daisy*; güneşe dönen demek, ancak Latincesi, kalıcı güzellik olarak, her verilen kişiye kalıcı güzellik tanımı yapmış olursunuz. Bu bir sevgi ve insanlığa teşvik anlamı taşır. Bu bitkiyi tohumdan yetiştiriyorum ve bahçem onlarla

dolu iken, bilmiyorum demenin anlamı sorulabilir. Birçok rengi var, aynı zamanda, ponpon tipi, yalın ve katmerli gibi tipleri var, bunları öğrenmiş olursunuz. Bu size katkı sağlar.

İlkokul eğitiminde hocalarımız bizlere kızmadılar

Eğitim hayatımda hocaların bana kızdığını, daha doğrusu herhangi bir şiddet, dayak eylemi, kulak çekme dahil başımıza ve herhangi bir öğrencide oluşmadı. Lise birinci sınıfta, bir öğrenci Kimya Hocasını rahatsız etti, o dışarı çıkması, yerinde oturmasını söyledi, yapmayınca itti, ama öğrenci bunu dayak gibi algılayıp hocaya yumruk attı. Sonuçta tüm okul bahçede hocayı protesto etti. Bunun bir reaksiyon olduğu, karşılıklı özür dilemeleri ile olay yatıştı, öğrenci atılmadı.

Buna karşın her öğrenci hocaların kıyafetleri dahil ağır tenkit ettiklerini hatırlıyorum. Bize okulda söylenen biz sizleri *fikri hür, vicdani hür ve irfanı hür* olarak yetiştirmek istiyoruz olmuştur.

Ortaokul dönemlerinde sınıf adını *Mau, Mau* olarak ifade etmekte idi, Afrika'da İngilizleri kovan kabilenin adı idi. Eğer ders yapmak istemiyorsak, gürültü yapardık, hocalarda ders yapmazlardı. Herhangi bir disiplin işlevi de yapılmamıştır. Hocalar bizle sohbet eder, Sydney Poiter *sevgili Öğretmenim* filmi gibi yaklaşım yapılırdı.

Bu şekilde eğitim alan hoca olarak, derslerde çay ikramı ile disiplin sağlamaya çalıştım. Bir düzen kurulamazsa çay içmek olası olmamaktadır. Bir metot olarak sunumları öğrenci kalkar, arkadaşlarına anlatırlar, bu sıklıkla sorular ile kesilirdi, çünkü bilmeyen anlatınca, elbet anlaşılabilir olacaktır. Bu vurgulama boyutunu arttırmaktadır. Amerika'da bir konferansta sorun olması ve dersin bozulması konusu soruldu, eğer ders düzeni bozulursa, tüm öğrenciler müdahale eder, düzen sağlanır dedim. Bu ilk sefer olabilir ama sonra olmaz dedim.

Sonuç

Eğitim, önce kendinizde, sonra ailede oluşturulmalıdır. Her bir boyut, gerekçe ve dayanakları olmalı, bunlar etik ve bilimsel olmalıdır. Ben öyle istedim geçerli kabul edilmemelidir. *Sen niye böyle istedin* sözünün cevabı verilmelidir.

Düşünün, kendi evinizde bir muz yediniz, ikincisini yemek istediğinizde onu açıklamak zorundasınız. Evlatlar önce kendine açıkla demektedirler. Burada bilim ötesinde, canım istiyor denilemez, bu gerekçe kabul edilmez. Ayrıca çocuklar her bir muzda 60-70 Kalori olduğunu bildiklerini ve bununla diğerlerini karşılaştırdıklarını görerek, artık gizli yapmaktayım. Ama sayıyı bildikleri için, hesap vermekten kaçamıyorum. Tek muz, 3 kişiye nasıl yeter? Muz ezilir, süt ile karıştırılır, az bal konulur, 3 kişi muzlu, ballı süt içer. Bizim evde laktoz intoleransı olduğu için, süt laktaz süt olmalıdır.

Sonuçta *Eğitim, hazır bilinen bilgiye karşı çıkabilmek, sorgulama ile anlaşılabilir* sözü çok güzel gelebilir, ama aktif içinde olmak ile, artık ben istedim, canım çekti gerekçesi söylenemediği için, sanıldığı gibi benlik bu yaklaşımı istememektedir.

Çocuk iken *ben istedim, hakkım olan bir taneyi aldım* dediğimi anımsamaktayım.

Kaynaklar

- 1) Kuran: Kur'anı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 2) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.